

Demokrati

- hvor der er levende mennesker, som vil det

På Lilleskolen Odense har alle - børn, ansatte, forældre, bestyrelse og skoleleder - retten til at tænke nyt, stille spørgsmål, stille forslag eller tage et initiativ. Men retten i sig selv skaber ikke skole. Det sker kun ved, at nogen vitterligt tænker, taler og handler - kort sagt bruger friheden.

Først lidt historie

Lilleskolen Odense hed oprindeligt Stærmose Lilleskole og havde til huse i en gammel forskole ude på landet i Tommerup. Den blev startet i 1974 af en forældregruppe, som ønskede noget andet for deres børn end det, de mente datidens folkeskole kunne give dem. For de forældre, som boede i Odense, og dem var den en hel del af, drejede det sig om plads til at røre sig, lys og luft, plads til at klatre og grave huller eller se på bier og blomster. Det drejede sig om, at børn skulle have en god barndom *som børn* - det var en af grundene til, at man valgte at placere skolen ude på landet. Men samtidig var det også meget, meget vigtigt, at børnene ikke skulle trækkes gennem den stivnede folkeskole, der opdrog til kapitalisme og borgerlige dyder, der fratog børnene ethvert initiativ og engagement og forhindrede dem i at se verden, som den virkelig var. Dette kunne mange unge venstrefløjsforældre samles om. De boede i byen, de boede i kollektiver rundt om på landet. De var politisk aktive. De var medlemmer af nogenlunde de samme politiske partier og aktive i græsrodsbevægelser. Mange spillede folkemusik eller rock, malede, skrev, lavede teater i stort eller småt, og de gik i hvert fald alle til koncerter. De var kreative og eksperimenterende, de var modige, de ville noget og de havde energien. De lavede en god skole, som de holdt af, som børnene holdt af og som lærerne holdt af. Det var over hele linjen *vores skole*.

Hen igennem firserne ændrer tingene sig. Færre forældre og ansatte har været med helt fra starten og selv de, der har, er vel også påvirket af de nye tider. De politiske slagord runger knap så højt mere, selv om skolen stadig i det store og hele bekender kulør. Folkeskolerne i byen er blevet langt bedre, end de var i halvfjerdserne, og folk er ikke mere så tilbøjelige til at sende deres små børn ud på en times buskørsel for at komme i skole. Det så lidt sort ud for Lilleskolen, men vi troede stadig på, at vi kunne lave skole, som var til glæde for mange børn. Vi besluttede derfor at flytte skolen ind til Odense i sommeren 1991.

Efter de første meget arbejdsomme og nøjsomme år i de nye omgivelser lykkedes det at få fodfæste i byen og dermed overskud til tanker og ideer om skolen. Hvad var det vi ville? Hvad er en god børneskole?

Der er sket store forandringer siden de gamle formål blev skrevet. Politiske, teknologiske og i mange forskellige henseender kulturelle forandringer i såvel det danske samfund som i Europa og resten af verden. Det påvirker selvfølgelig tanker, holdninger og ideer både hos de ansatte og forældrene. Den nye tid har samtidig givet en langt bredere sammensætning af forældrekredsen på Lilleskolen. Derfor var det meget spændende i 1995 at starte drøftelser om nyt grundlag for skolen. Det blev en givende proces med tid til diskussioner, tid til ordkløveri og tid til at tænke sig om. Selv om forældrene og personalet i deres holdninger og livsstil ikke er nær så homogene som i gamle dage, er der alligevel meget stor enighed om, hvad vi ønsker for og vil med børnene. Dét er selvfølgelig også forudsætningen for, at samarbejdet på en fri grundskole kan bære frugt. Derfor må vi af nye forældre forvente, at de i det væsentlige er enige i skolens grundlag, som er beskrevet i pjecen: "Kunsten at komme til verden - om liv og læring på Lilleskolen Odense".

Meget er ændret i tidens løb. Men tanken om *den gode barndom* og *det gode liv* - hvor man knytter betydningsfulde venskaber, er opmærksom, engageret og aktivt deltagende både i forhold til sit eget liv og i forhold til gruppen eller på længere sigt samfundet. Et liv, hvor man oplever og udtrykker sig, ikke blot i ord, men også i musik, krop og billeder. Et liv med leg og rejser i såvel fantasiens som den store virkelige verden. Tanken om at lave sådan en skole har været bærende igennem hele Lilleskolens historie.

Tanker om demokrati

Demokrati er en vanskelig størrelse. Det er ikke bare noget man har, fordi man har besluttet det og nedskrevet det i love og paragraffer. Demokrati eksisterer kun, hvor der er levende mennesker, som *vil* det. Det er deres *indstilling*, der er afgørende, ikke bestemmelser og vedtægter. Demokrati kan vel nærmest betragtes som en livsform, hvor afgørelser ikke træffes ved slagsmål eller afstemninger, men ved samtalen og forhandlingen, på baggrund af gensidig respekt og forståelse, herunder også hensynet til helhedens interesse.

I forlængelse af skolens grundlag, hvor netop engagementet og respekten over for ens eget liv og omverdenen er fremhævet, er det klart, at det er den demokratiske indstilling, vi skal tilstræbe i alle forhold på skolen. Dét betoner nødvendigheden af samarbejde, af oplysning og af samtale eller diskussion. Det understreger samtidig nødvendigheden af det frie ord, den frie tanke og det frie initiativ. På Lilleskolen har alle - børn, ansatte, forældre, bestyrelse og skoleleder - retten til at tænke nyt, stille spørgsmål, stille forslag eller tage et initiativ. Men retten i sig selv skaber ikke skole. Det sker kun ved, at nogen vitterligt tænker, taler og handler - kort sagt bruger friheden.

Opgaven som forældre, børn, ansatte og bestyrelse skal løse i fællesskab, er til stadighed at definere og tilvejebringe "de bedste forudsætninger for et godt liv - som barn og som voksen". Arbejdsfeltet spænder vidt, fra de større langsigtede udviklingsarbejder til de mere nærværende, dagligdags oplevelser eller problemer.

Samarbejdsparterne vil ofte se tingene fra vidt forskellige vinkler - barn/voksen, lærer/forældre, skoleleder/bestyrelse osv. Skal samarbejdet lykkes, og det bedste resultat nås, er det uhyre vigtigt, at det sker i gensidig respekt og forståelse for de særlige forudsætninger og indsigt, det ansvar og de opgaver, som de aktuelle deltagere i samarbejdet har.

Opgaver og ansvar

Lilleskolen i Odense er en fri grundskole, hovedsageligt finansieret af staten og som sådan underlagt forskellige love og bestemmelser. Skolen er en selvejende institution med vedtægter, generalforsamling, og bestyrelse.

Generalforsamlingen er kun på ganske få punkter skolens højeste myndighed, men det er alligevel her, man vil belyse og drøfte væsentlige spørgsmål af interesse og betydning for hele skolen. Den økonomiske situation, årsregnskab og budget, fremlægges til godkendelse på generalforsamlingen, og bestyrelsen udtaler sig om sit syn på skolens drift og virke som helhed og gør rede for de tanker og prioriteringer, der ligger bag budgettet. Bestyrelsens 5 medlemmer og 2 suppleanter vælges på generalforsamlingen.

Bestyrelsen har den overordnede ledelse af skolens drift og økonomi og er ansvarlig for, at alt foregår efter de gældende love og paragraffer. Det er vigtigt at være opmærksom på, at bestyrelsens medlemmer ikke sidder som repræsentanter for deres egne børn, men de skal derimod varetage skolens interesser som helhed. Først og fremmest skal de ansætte det *rigtige* personale og sørge for, at *rammerne* er der, så vi får de bedste muligheder for at lave god skole. Derfor må bestyrelsen også tænke langt, have øje for samtid og samfund, men også planlægge ud i fremtiden, så der om 10 - 20 år stadig vil være basis for at drive en god skole her.

Skolelederen er i det daglige bestyrelsens nærmeste samarbejdspartner. Herudover forventes det, at bestyrelsen er lydhør over for såvel ansatte som forældre, der har ideer eller problemer, de ønsker taget op.

Skolelederen har det overordnede pædagogiske ansvar samt ansvar for den daglige drift - forhold vedrørende personale, økonomi, administration, bygninger mv. Det er således skolelederens opgave at have overblik og relativ indsigt i alle sider af skolens drift og virke. I alle initiativer, vurderinger og beslutninger må skolelederen i lighed med bestyrelsen have blik for ønsker og konsekvenser både på kort og på langt sigt. Det gælder *børnenes* trivsel, udvikling, læring og muligheder i dag og i morgen. Det gælder også *skolens* udvikling og ressourcer i mange henseender, så den kan fortsætte som en livskraftig skole for fremtidens børn.

Skolelederen har samarbejdsrelationer over hele skolen. I forhold til bestyrelsen gælder det især økonomi, administration og bygninger. I forhold til personalet drejer samarbejdet sig især om undervisning og pædagogik. Dog er der på Lilleskolen en mangeårig tradition for, at tingene ikke er så adskilte. Alle, også forældrene, har en vis indsigt og indflydelse, eller i det mindste ret til at udtale sig, på alle områder. Derfor samarbejder skolelederen også med forældrene om de mere overordnede ting. Hertil kommer naturligvis enkeltsager med børn og forældre.

Lærerne har ansvaret for at tilrettelægge undervisningen og tage vare på det sociale liv i klassen. Det er lærerens opgave i samarbejde med elever og forældre at sætte relevante mål for det enkelte barn og for klassen som helhed. Hvad skal de arbejde med? Hvordan skal tingene foregå? Hvilke oplevelser skal de have? Tanke, form og indhold skal naturligvis være i overensstemmelse med skolens grundlag og målsætning. I dansk, matematik og engelsk skal undervisningen endvidere "stå mål med hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen", jf. Lov om frie grundskoler, §9.

Som oftest vil det være elever og lærere, der i fællesskab arbejder med læring og udvikling, men det er også godt og i visse tilfælde ligefrem nødvendigt, at forældrene deltager aktivt. Under alle omstændigheder vil det være et fælles anliggende at evaluere, at drøfte hvad der gik godt eller mindre godt og dermed nærme sig en fælles forståelse og afklaring af situation og forløb. Hermed er der skabt et godt afsæt for det fortsatte arbejde.

Pædagogerne i fritidsordningen har i samarbejde med skolens øvrige personale ansvaret for at skabe rum - både fysisk og psykisk - således at børnene i deres fritid på skolen har reelle muligheder for at lege, være sammen og udfordre sig selv og hinanden i mangfoldige aktiviteter. Pædagogerne må drage omsorg for at børnene til stadighed udvikler deres sociale kompetencer, og at de får rige muligheder for både at opleve og give udtryk for de glæder og vanskeligheder, der er forbundet med at være deltager i et fællesskab. Det er således pædagogernes opgave at være opmærksomme på det enkelte barns og gruppens trivsel og bidrage aktivt til løsningen af eventuelle problemer, enten de løses på stedet eller ved inddragelse af forældrene eller andre relevante voksne.

Forældrenes opgave er at medvirke til, at deres børn får det bedst mulige ud af at gå i skole. Det betyder, at de skal være opmærksomme over for børnenes trivsel og udvikling både i og uden for skolen. De må vide noget om, hvad deres børn foretager sig, hvad de interesserer sig for, hvad de lærer, og hvordan de i det hele taget har det.

Skal det lykkes at lave den bedst mulige skole for børnene, er det nødvendigt, at forældrene deltager, ikke blot som gode forældre derhjemme, men også som aktive bidragydere i debatten på f.eks. forældremøder. Her kan tanker og ideer fødes, udvikles eller forkastes, ved at forældrene rejser spørgsmål, kommer frem med en viden, giver udtryk for forskellige synspunkter og således

indgår i en åben dialog med lærerne. Herved etableres den bedste baggrund for til stadighed at kvalificere og udvikle skolen i bredeste forstand. Det skulle herefter næsten være unødvendigt at pointere, hvor vigtigt det er, at forældrene viser interesse for skolen og møder op til forældremøder og samtaler.

To gange om året holder vi fest - sommer og jul. Det er store fester, hvor *alle* er med. Det praktiske tager forældrene sig af på skift. Program og optræden står lærerne for. Det er her børnene spiller musik og teater. Det er her vi synger og danser, spiser og drikker. Det er her vi mærker suset og glæden. Det er stadig *vores* skole.

Tid og sted

Forældremøder

Vi holder forældremøde minimum 3 gange om året i hver klasse. Her deltager naturligvis klasselæreren, en faglærer, en pædagog fra sfo og alle forældrene. Når der er særlig grund til det, er børnene også med. Dagsordenen laves af klasselæreren og forældrerådet og udsendes i god tid med relevante bilag. Den indeholder følgende punkter:

1. Valg af referent
2. Opfølgning i forhold til referat fra sidste møde.
3. Punkter til orientering
  - klasselæreren, øvrige lærere, sfo, forældre, elever, bestyrelsen
4. Punkter til drøftelse
  - aktuelle emner efter oplæg fra klasselæreren, det øvrige personale, forældre, elever eller bestyrelse
  - emner fra "Faste punkter til debat i årets løb".
Klasselæreren sørger for oplæg.
5. Konklusion på baggrund af drøftelserne under punkt 4.
6. Evt.

Referatet sættes på Fredagssedlen så hurtigt som muligt. Bestyrelsen og skolelederen er pligtige til at holde sig orienteret om alle forældremøder via dagsordner og referater.

Faste punkter til debat på forældremøder i årets løb:

1. Præsentation og debat af klassens årsplan.
2. Relevante pædagogiske emner - Er der sammenhæng mellem idé og praksis?
3. Samarbejde, både skole/hjem og klassens forældre imellem.
4. Drøftelse af idé og effekt af årets indsatsområder.

5. Drøftelse af de alderstypiske sociale udfordringer, som klassen står over for.

Forældresamtaler

En til to gange om året - eller efter behov - holder vi forældresamtaler, hvor klasselæreren og en faglærer eller en pædagog fra fritidsordningen deltager. Formålet er gensidigt at søge en bedre forståelse af barnets situation, kompetencer og muligheder. Det forældrene ser og oplever med deres barn kan ofte være meget forskelligt fra det, lærerne ser i skolen. Men det hele er jo barnets verden. Derfor er det vigtigt at udveksle erfaringer og bliver klogere, så begge parter kan støtte barnets udvikling så godt som muligt.

Forældreråd

I hver klasse vælges et forældreråd med ca. 4 medlemmer. Tanken er, at opgaven går på skift mellem klassens forældre, således at alle i princippet er med i forældrerådet i løbet af deres barns skoletid.

Forældrerådets opgaver er:

- at lave dagsordener til forældremøder sammen med klasselæreren
- at tage godt imod nye forældre og børn i klassen
- at arrangere forskellige former for socialt samvær til gavn for børn og forældre i klassen
- at ajourføre 'klassens mappe'. Den kan indeholde anvisninger på, hvordan div. arrangementer er løbet af stabelen, hvad der blev købt ind til sidste festlighed, klassens årligt tilbagevendende arrangementer osv.

Stormøder og ad hoc-udvalg

Selv om bestyrelsen er skolens øverste ledelse og som sådan uden videre kunne træffe beslutninger på næsten alle områder, er det god skik på Lilleskolen, at spørgsmål med vidtgående konsekvenser for alle bliver bragt op på stormøder, hvor alle forældre kan deltage. Her bliver der gjort rede for ideer, problemer og eventuelle løsningsforslag. Her bliver tingene drøftet og set på fra forskellige vinkler. Ofte vil det være sådan, at interesserede eller relevant fagligt kompetente medlemmer af forældrekrædsen kan melde sig til et ad hoc-udvalg, som får til opgave at arbejde videre med sagen. Når udvalget er færdig med opgaven går sagen tilbage til bestyrelsen, som træffer beslutning om, hvad der videre skal ske.

Den direkte kontakt

Klasselæreren er forældrenes nærmeste samarbejdspartner. Det er over for ham eller hende, de giver udtryk for glæder eller frustrationer, påpeger problemer, stiller spørgsmål eller kommer med gode ideer. Det kan foregå på forældremøder eller ved planlagte forældresamtaler. Men forældrene er også meget velkomne til at kontakte klasselæreren pr. telefon og evt. aftale et møde, når der er behov for det.

Opstår der problemer, som forældrene ikke synes bliver løst tilfredsstillende i samarbejde med klasselæreren, henvender de sig til skolelederen. Lykkes det stadig ikke at nå frem til acceptable løsninger, er sidste instans bestyrelsen.
